

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1930 kl. 12 m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion, I: 70, angående reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för elektrisk kraft åt landsbygden.

I en inom första kammaren väckt och till dess *andra* tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 70, har herr *Larsson, Johan August, m. fl.* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att åtgärder för en reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft i huvudsaklig överensstämmelse med en motionen bifogad utredning vidtagas och att därvid särskild hänsyn toges till de s. k. bygdetaxorna samt att återbetalning av redan erlagda konjunkturtillägg måtte ske.

Motionen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

En likalydande motion har under nummer 172 väckts inom andra kammaren, vars fjärde tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisats, inhämtat yttrande över motionen från *vattenfallsstyrelsen*. Utskottet, som fått taga del av vattenfallsstyrelsens yttrande, har fogat detta såsom bilaga till detta utlåtande.

Yttrande.

Frågan om de taxor å elektrisk kraft, som vattenfallsstyrelsen tillämpar för sin landsbygdistribution, har under de senare åren upprepade gånger varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Under åren 1924 och 1925 verkställdes sålunda av den s. k. taxekommittén en ingående utredning av hithörande spörsmål, och sedermera har frågan åren 1926, 1927, 1928 och 1929 genom i ämnet väckta motioner underställts riksdagens prövning.

Föregående riksdagsbehandling.

Den vid 1926 års riksdag väckta motionen (II: 305) gick ut på att till statens kraftverk anslutna elektriska distributionsföretag skulle berättigas att erhålla elektrisk kraft från statens tertiärstationer enligt viss i motionen angiven taxa. Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott avstyrkte motionen (utlåtande nr 6) under hänvisning bl. a. dels till den av taxekommittén nyligen verkställda utredningen och dels till att det kunde ifrågasättas, huruvida den av motionärerna förordade maximaltaxan kunde anses vara den för flertalet distributionsföreningar å landsbygden lämpligaste. Motionen föranledde ej heller till någon andra kammarens åtgärd.

1926 års riksdag.

1927 års
riksdag.

Vid 1927 års riksdag hemställdes i de likalydande motionerna I: 160 och II: 255, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville dels anhålla om en skyndsamt och opartisk utredning angående införande av ändamålsenligare taxor och utarbetande av plan för en rationell kraftförsäljningspolitik vid statens kraftverk, dels ock, i avvaktan på sådan utredning, anhålla om införandet av en maximaltaxa, som garanterade statens kraftverk en viss inkomst för den levererade kraften men på samma gång möjliggjorde en, särskilt för landsbygden, ekonomisk utvinning av denna kraft inom olika förbrukningsområden.

Även dessa motioner avstyrktes på anförda skäl av vederbörande utskott (första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 8 och andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 5). Utskotten anförde därvid bl. a., att någon meningsskiljaktighet icke torde råda i fråga om betydelsen av väl avvägda taxor å elektrisk kraft för jordbruket samt att vattenfallsstyrelsen också för sin del hade förklarat, att den delade och städse hade delat motionärernas mening, att man med skälig förräntning av styrelsens kapital skulle sträva efter att leverera kraften så billigt som möjligt. Styrelsens taxor för landsbygdsdistributionen hade jämväl under de senaste åren sänkts, och fr. o. m. år 1928 komme ytterligare sänkningar att genomföras. Vid sitt avstyrkande av motionen förutsatte utskotten, att från vattenfallsstyrelsens sida intet komme att underlåtas beträffande ett tillmötesgående av berättigade krav på ytterligare sänkning av krafttaxorna för landsbygdsdistributionen.

Till båda de nämnda utskottens utlåtanden hade fogats reservationer, vari bl. a. anfördes, att utredning saknades rörande självkostnaden för den vid kraftverken producerade kraften och denna kostnads skäliga fördelning på olika kategorier förbrukare. En granskning av dessa självkostnaders storlek och av de grunder, efter vilka de fördelades, vore av fundamental betydelse för i motionerna avhandlade spörsmålsläggande. Vid taxekommitténs utredning hade frågan om de tillämpade landsbygdstaxorna icke tagits upp så från grunden, som varit önskligt, varjämte tillbörligt beaktande ej skänkts åt de riktlinjer för statens medverkan till landsbygdens elektrifiering, som angivits i riksdagens skrivelse, nr 302, i frågan år 1917. Reservanterna förordade därför bifall till första delen av den i motionerna gjorda hemställan.

Motionerna föranledde emellertid ingen åtgärd från någöndera kammarens sida.

1928 års
riksdag.

Under hänvisning till de vid 1927 års riksdag väckta motionerna hemställdes vid 1928 års riksdag i motionen II: 408, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om skyndsamt utredning angående införande av ändamålsenligare taxor och utarbetande av plan för rationell kraftförsäljningspolitik vid statens kraftverk.

I anledning av denna motion anförde andra kammarens fjärde tillfälliga utskott (utlåtande nr 4), att inga nya skäl åberopats för det ånyo framförda utredningskravet samt att ej heller något inträffat, som kunde anses giva vid handen, att den av utskottet föregående år gjorda förutsättningen i fråga om

vattenfallsstyrelsens framtida kraftförsäljningspolitik varit oriktig. Utskottet avstyrkte därför motionen.

I en vid utskottsutlåtandet fogad reservation yrkades även nu bifall till det framlagda utredningskravet huvudsakligen under åberopande av att den tillämpade taxan medförde, att den elektriska strömmen ställde sig alltför dyr och därför ej kunde med fördel användas i större utsträckning. Det vore tydligt, att en enda taxeform ej kunde ha samma användbarhet och med fördel tillämpas under alla de mycket skiftande förhållanden, varunder de elektriska distributionsföretagen å skilda orter hade att bedriva sin verksamhet, varför ett tillämpande av olika taxetyper vid statens kraftverk, i likhet med hos större enskilda kraftproducenter, förtjänade tagas under allvarlig omprövning.

Motionen föranledde emellertid icke till någon andra kammarens åtgärd.

I den vid 1929 års riksdag väckta motionen, II: 305, påyrkades åtgärder för erhållande av taxebestämmelser för användningen av elektrisk kraft från statens vattenfallsverk i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionen anförts. I motiveringen uttalades bl. a., att valfrihet borde få äga rum mellan två närmare angivna taxeformer.

1929 års
riksdag.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott anförde i utlåtande, nr 2, i anledning av motionen bl. a., att kraftförbrukningen ökats från 22.2 milj. kWh år 1922 till 32.8 milj. kWh år 1928 och att priset per kWh samtidigt sänkts från 13.0 öre år 1922 till 8.5 öre år 1928. Kraftpriset hade sänkts i sådan utsträckning, att den starkt ökade förbrukningen icke medfört någon inkomstökning för vattenfallsstyrelsen. Vid sådant förhållande och då utskottet, som alltjämt hölle före, att ett förbilligande av den till landsbygden levererade kraften borde eftersträvas, med stöd av de anförda uppgifterna ansågo sig fortfarande kunna utgå ifrån, att vattenfallsstyrelsen jämväl i fortsättningen komme att i möjligaste mån tillgodose detta önskemål, vore enligt utskottets mening något ingripande från riksdagens sida för det dåvarande icke av behovet påkallat.

På hemställan av utskottet beslöt även andra kammaren, att motionen icke skulle till någon dess åtgärd föranleda.

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår, att av vattenfallsstyrelsen tillämpade taxor för leverans av elektrisk kraft till landsbygden under en följd av år varit föremål för klagomål och stark kritik från därav berörda konsumentgrupper. I viss mån har vattenfallsstyrelsen undan för undan tillmötesgått de elektriska distributionsföreningarnas önskemål om lägre kraftpris. Det väsentligaste steget i sådan riktning togs i och med avskaffandet av den s. k. 10- och 25-örestaxan och dess ersättande med 1923 års rabattaxa. Ej heller denna tillfredsställde emellertid förbrukarnas krav på ett energipris så avvägt, att det möjliggjorde ett ekonomiskt utnyttjande av den elektriska kraften, varför nya krav på taxereglering alltjämt framfördes såväl ute i landet som genom motioner i riksdagen. De i ämnet väckta motionerna hava, såsom av det föregående framgår, icke föranlett någon åtgärd från riksdagens sida, men vattenfallsstyrelsen

Utskottet.

har dock vid olika tillfällen funnit sig föranlåten att vidtaga mindre modifika- tioner i landsbygdstaxan i för kraftförbrukarna gynnsam riktning. Från stora delar av den till statens kraftverk anslutna landsbygden kräves emellertid ytter- ligare prisreducering, varvid särskilt framhålles den stora skillnaden mellan det kraftpris, som å ena sidan samhällen och industriföretag och å andra sidan de elektriska distributionsföreningarna å landsbygden ha att erlagga.

Den föreliggande frågan är delvis rätt invecklad och vid dess bedömande hava olika var för sig berättigade synpunkter gjort sig gällande. Å ena sidan är det obestriddigt, att det energipris, som landsbygdens distributions- föreningar fått betala, varit för dem synnerligen betungande och att priset fortfarande, trots de nedsättningar, som ägt rum, på ett mycket kännbart sätt trycker förbrukarna av den till landsbygden levererade kraften, och detta så mycket mera som distributionsföretagen samtidigt ha att dragas med andra betydande kostnader i form av strömförluster och egna dyrbara anläggningar. I samband härmed må jämväl erinras om det svåra ekonomiska läge, vari jord- bruket sedan länge befinner sig. Å andra sidan kan emellertid ej bortses från kravet på, att statens kraftverk böra drivas så, att de såvitt möjligt lämna ett tillfredsställande ekonomiskt resultat.

Vad den sistnämnda sidan av saken angår må emellertid framhållas, att statens vattenfallsverks räntabilitet år från år förbättrats. Särskilt gäller detta i fråga om de driftfärdiga verken i mellersta och västra Sverige, varifrån lands- bygdskraften huvudsakligen levereras. För år 1928, det senaste år, för vilket officiella siffror föreligga, lämnade de fullt driftfärdiga kraftverken en för- räntning av i medeltal 6.15 %. För Trollhättans kraftverk uppgick förräntningen till 6.60 % och för kraftverken i Älvkarleby, Motala och Västerås med Västra stamlinjen till 6.88 %. Om hänsyn tages ej blott till de räntegivande rörelse- grenarna utan även till det kapital, som nedlagts i vattenfall, som inköpts såsom reserv för framtida behov men icke utbyggets, samt i sådana anläggningar, som äro under utbyggnad men ännu icke giva avkastning, uppgår förräntningen för statens kraftverk i dess helhet till 5.59 %.

Nu anförda siffror giva vid handen, att en sänkning av kraftpriset — utan åsidosättande av statens ekonomiska intresse — är möjlig, om det, såsom ut- skottet håller före, kan anses, att det nuvarande priset alltför hårt trycker vissa abonnentgrupper.

Jämväl synes böra tagas under allvarligt överbäggande, huruvida icke en prisreducering skulle kunna åstadkommas genom en avskrivning å det bokförda värdet av statens kraftverks distributionsanläggningar för landsbygden i huvud- saklig överensstämmelse med vad taxekommittén på sin tid föreslog. Även frågan, huruvida de nuvarande kraftkonsumenterna skäligen böra genom det pris, som uttages för den levererade energien, förränta de avsevärda kapital, som ännu icke lämna någon avkastning, torde böra tagas under omprövning.

De senaste årens stora prisfall på jordbruksprodukter har i hög grad för- minskat jordbrukets förmåga att bära hittillsvarande höga driftskostnader,

varför det enligt utskottets mening skulle vara synnerligen önskvärt, om staten utan att eftersätta sunda affärsprinciper kunde bereda jordbruket och den under tryckta ekonomiska förhållanden levande lantbefolkningen någon lättnad genom en reducering av priset å den till landsbygden levererade elektriska kraften. Och enligt utskottets mening föreligga även möjligheter för vidtagandet av åtgärder i dylik riktning.

Utan att ingå på frågan om olika taxeformer har utskottet därför funnit sig böra biträda motionärernas förslag om en framställning i ämnet till Kungl. Maj:t.

Vad slutligen angår det i motionen framförda kravet på återbetalning av de konjunkturtillägg, som de elektriska kraftdistributionsföretagen i vissa fall måst betala, synes en sådan återbäring vara så vanskelig att genomföra och förbunden med så svåröverskådliga konsekvenser av olika slag, att utskottet icke ansett sig kunna nu förorda en på angivet sätt påyrkad lösning av denna fråga, som tidigare behandlats av taxekommittén.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att första kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för en reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft.

Stockholm den 13 maj 1930.

På utskottets vägnar:

TEODOR JULIN.

Närvarande: herrar *Teodor Julin, Granström, Valfrid Eriksson,* Larsén, Johan August Larsson, Bengtsson* och *Gottfrid Karlsson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Teodor Julin, Granström* och *Larsén*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort vara av följande lydelse:

»I en inom — — — — dess åtgärd föranleda.»

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår, att vederbörande riksdagsutskott vid åtskilliga tillfällen tidigare framhållit vikten för jordbruksnäringen av att

Utskottet.

erhålla elektrisk kraft så billigt och efter så väl avvägda taxor som möjligt. Men utskottet har samtidigt efter ingående prövning av frågan funnit, att vattenfallsstyrelsen även sökt tillgodose nämnda önskemål och undan för undan sänkt priset på den till landsbygden levererade kraften i den mån det varit möjligt utan åsidosättande av kravet på skälig förräntning av det i rörelsen nedlagda kapitalet. Senast vid föregående års riksdag ansåg sig ett riksdagsutskott med stöd av utvecklingen dittills kunna utgå ifrån, att vattenfallsstyrelsen jämväl i fortsättningen komme att i möjligaste mån tillgodose önskemålet om ett förbilligande av landsbygdkraften. Denna förhoppning har även visat sig väl grundad, då såsom av vattenfallsstyrelsens yttrande i ärendet framgår nya prisreduceringar vidtagits fr. o. m. ingången av innevarande år, så att genomsnittspriset för samtliga landsbygdsdistributionsföretag för år 1930 beräknas bliva 7.4 öre per kilowatt-timme eller c:a 42 % lägre än 1922 års kraftpris.

Utvecklingen visar alltså enligt utskottets mening, att skäl alltjämt icke föreligga för ett ingripande från riksdagens sida i motionens syfte. Samtidigt kan utskottet icke underlåta att framhålla, att de aktstycken, på vilka förevarande motion i allt väsentligt bygger, i betänklig grad lida brist på den vederhäftighet, som ovillkorligen måste fordras hos uppgifter avsedda att läggas till grund för ett ingripande i en fråga så ömtålig och samtidigt så svår att allsidigt bedöma som den här förevarande.

Givet är å ena sidan, att varje ekonomisk lättnad, som för närvarande kan beredas jordbruksnäringen, är synnerligen eftersträvansvärd, men å andra sidan måste man hava blicken öppen för att den väg, som motionärerna i sådant syfte anvisat, skulle gagna endast en del av jordbruket och därtill utan någon som helst prövning, huruvida denna indirekta statshjälp skulle komma dem tillgodo, beträffande vilka hjälpåtgärder skulle vara mest motiverade och av behovet påkallade. Om en reduktion av vattenfallsstyrelsens landsbygdstaxa skulle vidtagas, så är att märka att endast de 500,000 å 600,000 hektar åkerjord eller c:a 15 % av Sveriges hela åkerareal, som äro anslutna till vattenfallsstyrelsens ledningsnät i Mellansverige och för vilka denna taxa tillämpas, komme i åtnjutande av en sådan subvention, medan de övriga 85 % av den odlade jorden, vilka till stor del ha sämre ekonomi, vad elektrifieringen beträffar icke blott ställdes utanför stödaktionen utan rent av finge bidraga att betala kostnaderna därför. En subvention åt jordbruket via vattenfallsstyrelsens energiinkomster blir därför praktiskt taget ineffektiv. Någon möjlighet torde icke föreligga för statsmakterna att — utan direkt subvention — för de stora grupper av jordbrukare, som taga sitt behov av elektrisk energi från privata kraftföretag, åstadkomma någon sänkning av kraftpriset, vilket pris för övrigt icke torde i genomsnitt understiga det pris, som vattenfallsstyrelsens abonnenter ha att erlægga.

Då utskottet sålunda funnit sig böra avstyrka motionen ifråga, vill dock utskottet, som alltjämt vidhåller den tidigare uttalade åsikten beträffande önskvärdheten av att landsbygdkraften levereras så billigt som möjligt,

även nu uttala den förväntningen, att vattenfallsstyrelsen i fortsättningen liksom hittills kommer att inrikta sina strävanden på ett tillgodoseende av berörda önskemål.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Till riksdagens andra kammarens fjärde tillfälliga utskott.

Kungl. Maj:t har genom nådig remiss den 7 februari 1930 anmodat vattenfallsstyrelsen att till Eder avgiva yttrande angående en inom andra kammaren väckt motion nr 172 angående reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft. Till åtlydnad därav får vattenfallsstyrelsen härmed anföra följande.

I den ifrågavarande motionen hänvisas till tvenne motionen bilagda handlingar, nämligen dels en till Konungen ställd skrivelse från Elektriska centralföreningen för västra Sverige u. p. a., dels utredning och rapport angående vattenfallsstyrelsens landsbygdselektrifiering inom Trollhättedistriktet av nämnda förenings sekreterare.

I den förstnämnda bilagan göres en jämförelse mellan å ena sidan de kraftpris, landsbygden erlägger, och å andra sidan vissa andra konsumentgruppers kraftpris, varvid anföres, att prissättningen är föga enhetlig samt begäres, att landsbygden måtte komma i åtnjutande av lägre taxor. Vattenfallsstyrelsen vill i denna punkt hänvisa till bilagda redogörelse för landsbygdselektrifieringens ställning vid 1930 års ingång, av vilken framgår, att det *genomsnittliga* kraftpriset för samtliga landsbygdsföretag blir för år 1930 c:a 7.4 öre per kilowattimme, och att detta pris är, då hänsyn toges till leveransförhållandena och den därav betingade självkostnaden, särskilt gynnsamt i jämförelse med de pris andra konsumentgrupper erlägga. Givetvis finnas sådana landsbygdsområden, t. ex. där odlingsgraden är särskilt stor, eller vilka förses med kraft över korta eller före kriget utbyggda ledningar, där kraftpriset ger en fullt tillfredsställande räntabilitet, men huvudparten av den nuvarande landsbygdistributitionen är ekonomiskt sett av mindre gynnsam art. Såsom vattenfallsstyrelsen i uttalande till 1927 års riksdag framhållit, beror detta icke därpå, att vattenfallsstyrelsens landsbygdsnät innehåller »ödemarkslinjer». Men odlingsgraden är i regeln icke över 30 %.

I samma motionsbilaga framställes ett flertal önskemål, vilka här nedan behandlas under punkterna a—g med samma beteckningar som i motionsbilagan.

a) Lägre kraftpris.

Framställning göres om en landsbygdstaxa av 1:60 kr. per tariffenhet, en bottenkraftavgift av 160 kr. per år samt en överkraftavgift av 1 öre per kilowattimme. Skulle denna taxa genomföras, bleve vattenfallsstyrelsens inkomster för år 1930 av landsbygdselektrifieringen reducerade med c:a 50 %. Det framställda förslaget är sålunda absurt. Det förtjänar påpekas, att förslaget om 1 öres förbrukningspris för toppkraft skulle resultera i att ingen bottenkraft borde abonneras, eftersom även vid 8,760 timmars uttagningstid 1 örespriset skulle motsvara en effektkostnad av 87:60 kr. per kilowatt, medan motionsbilagens förslag avser 160 kr. per kilowatt. Även formellt sett är alltså förslaget mycket illa genomtänkt.

b) *Revidering av och enhetlig beräkning av enheter.*

Såsom i bilaga 1 till detta yttrande angives, har vattenfallsstyrelsen numera i vissa hänseenden verkställt jämkningar vid de tariffenhetsnormer, vilka trädde i tillämpning den 1 januari detta år. Dessa normer återfinnas i härtill fogad bilaga 2.

c) *Högst 5-årig kontraktstid med 3 månaders uppsägning.*

Vattenfallsstyrelsens kraftkontrakt äro i regel 20-åriga. Då de anläggningar vattenfallsstyrelsen utför för distributionsföreningarnas anslutande icke kunna avskrivas på kort tid, och då det medför ett väsentligt ökat administrativt arbete samt därmed ökade omkostnader att ofta förnya kontrakten, finner vattenfallsstyrelsen denna tid lämplig som normal giltighetstid för kraftkontrakten. Vattenfallsstyrelsen har ännu ej tagit definitivt ståndpunkt till frågan om kraftprisets storlek i de fall, då kontraktstiden bestämmes till kortare tid än den normala. I vissa fall har vattenfallsstyrelsen hittills självmant och utan prisförhöjning medgivit kortare kontraktstid. Det har speciellt skett i sådana fall, då förkrigskontrakt utbyts mot nya kontrakt med väsentligt höjt kraftpris. Det torde vara skäligt att eljest tillämpa en viss prisförhöjning i den mån kontraktstiden blir kortare än den normala. Uppsägningstiden (vid kontraktstidens slut) kan icke lämpligen sättas kortare än 1 år.

d) *Konjunkturtilläggens återbetalning.*

I denna fråga har den s. k. Taxekommittén förebragt en fullt uttömmande utredning. Något tillägg i denna sak synes enligt vattenfallsstyrelsens mening icke vara erforderligt.

e) *Avveckling av vattenfallsstyrelsens direkta leveranser inom distributionsföreningarnas områden.*

Även denna fråga är behandlad av Taxekommittén, vilken konstaterade, att vattenfallsstyrelsen fortfarande bör ha möjlighet att i fall, där så befinnes lämpligt, upprätta avtal om direkt strömleverans till sådana kraftavvärmare, som ej erhålla tillfredsställande uppgörelse med vederbörande distributionsförening.

Det vore olyckligt, om vattenfallsstyrelsen avhände sig denna rätt, ty därigenom skulle föreningarna erhålla ett okontrollerat monopol.

I en utredning av den 12 mars 1927 meddelades till riksdagens andra kammarers fjärde tillfälliga utskott följande.

»I verkligheten äro 84 % av de till Älvkarleby och Motala kraftverk anslutna föreningarna inom sina egna områden ensamma leverantörer av kraft till alla konsumenter med en effekt upp till 50 kilowatt, och förhållandena äro i huvudsak desamma även inom Trollhätteområdet. Inom de återstående 16 % av föreningarna levererar vattenfallsstyrelsen kraft i enstaka fall direkt till vissa abonnenter. Det rör sig då om sådana offentliga institutioner som landsingen tillhöriga sjukhus och dylikt, där det synes tämligen självklart, att icke ett mellanled i distributionen bör inkopplas, eller om abonnenter, som träffat avtal om kraftleverans från vattenfallsstyrelsen redan innan distributionsföreningen fanns, eller också om sådana abonnenter, som själva vägrat att taga kraft från distributionsföreningarna.»

Sedan dess har utvecklingen fortsatt i den riktningen, att föreningarna alltmera övertaga kraftleveranserna inom sina områden. För att undanröja benägenheten hos konsumenterna att taga kraft direkt från vattenfallsstyrelsen tillämpar vattenfallsstyrelsen vid direkt leverans till medelstora och mindre konsumenter, som lämpligen borde kunna omhändertagas av en distributionsför-

ening, vissa extra avgifter i de fall, då vattenfallsstyrelsen över huvud taget medger direkt kraftleverans.

f) *Samarbete med lokala kraftstationer.*

Det framgår ej av den ifrågavarande skrivelsen, vad som åsyftas med denna punkt.

Vattenfallsstyrelsen har varit och är allt fortfarande villig till samarbete med de lokala kraftanläggningarna. Någon svårighet för dessa att erhålla reservkraft från vattenfallsstyrelsen finnes icke, där det över huvud taget är ekonomiskt motiverat att leverera reservkraft från styrelsens nät.

Men det finns sådana fall, där kostnaden för erforderliga sammanbindningsanläggningar samt för det maskineri, styrelsen får disponera för reservkraftleveransen, icke alls täckes av den avgift, som den lokala kraftanläggningen vill betala, och i sådant fall måste givetvis reservkraftleveransen anstå.

I allmänhet måste vidare vattenfallsstyrelsen — av hänsyn till andra, angränsande kraftavnämare till styrelsen — fordra viss gränsreglering av förstnämnda lokala företags verksamhetsområde och av hänsyn till dettas konsumenter även fordra rätt att kontrollera taxorna. Någon berättigad invändning mot denna princip torde ej kunna göras.

g) *Åtgärder att bringa »byggdekraftlagen» i tillämpning.*

Denna punkt är ävenledes oklar. Vattenlagens bestämmelser om bygdekraft bliva naturligtvis tillgodosedda genom vattendomstolarnas handläggning.

I den andra till motionen hörande bilagan »utredning och rapport angående vattenfallsstyrelsens landsbygdselektrifiering inom Trollhättedistriktet» har framställts en rad detaljmärkningar, vilka synas vara avsedda att påvisa en oenhetlighet i behandlingen av landsbygdens kraftprisfrågor.

Vattenfallsstyrelsens taxor gentemot landsbygden liksom andra taxor ha ändrats, allt eftersom utvecklingen gått framåt. Växlingarna i penningvärdet och kolprisen hava därjämte under åren 1917 till 1923 föranlett vissa i snabb följd genomförda speciella bestämmelser om engångsavgifter, indexreglering m. m. En viss enhetlighet har inträtt genom införandet av 1923 års rabatttaxa, som ännu bibehålles vad själva formen beträffar, ehuru à-prisen per tariffenhet, per kwår och per kilowattimme reducerats, såsom tidigare vid flera tillfällen påvisats, och som omtalas i den härtill fogade redogörelsen i bilaga 1. Av landsbygdsföretagen uttaga numera runt 80 à 85 % kraft efter denna rabatttaxa, vadan föga anledning finnes att klaga över bristande enhetlighet.

De nu kvarstående kraftkontrakt, där andra taxeformer än rabatttaxan fortfarande tillämpas gentemot distributionsföreningar, äro i allmänhet äldre uppgörelser, härstammande från den tidigare utvecklingsperioden, eller övergångsformer, valda för att underlätta övergång till den numera normala taxan. Vattenfallsstyrelsen har, vad angår distributionsföretagen på landsbygden, för sin del intet att invända mot att dessa äldre taxeformer utbytas mot den nu gällande rabatttaxan, och så torde också ha skett i de fall, där föreningarna själva haft fördel därav. I de fall, där andra taxetyper fortfarande kvarstå, har vederbörande distributionsförening av en eller annan anledning hellre önskat behålla denna äldre form, vilket därför får anses ha inneburit fördel för föreningen.

Det synes därför vara helt obefogat att uppställa dessa speciella avvikelser från nu gällande normer såsom en olägenhet för föreningarna. Det är tvärtom vattenfallsstyrelsen, som har nackdelen därav, men styrelsen har icke ansett sig böra tvångsvis genomföra fullständig enhetlighet.

I ingenjör Anderséns skrift uppräknas ett betydande antal punkter, där Andersén anser sig ha skäl anföra klagomål. Vattenfallsstyrelsen skall här närmare beröra endast två av dessa.

Den Andersénska skriften gör mycket affär av de förslag, som från vattenfallsstyrelsen framställts till Flakebergs elektriska distributionsförening. Saken förhåller sig helt enkelt så, att föreningen, år 1928, då föreningen tillställdes nytt kontrakt, erbjöds att erlægga bygdenätsavgift efter 1:60 kr. per tariffenhet, varvid bygdenätsavgift skulle minst utgå med 1,992 kr. per år. För denna minimiavgift hade föreningen sålunda rätt att ansluta $\frac{1,992}{1.6} = 1,245$

tariffenheter. Föreningen omfattade år 1924 endast 996 tariffenheter (anslutningen hade år 1928 ökat till 1,014 tariffenheter, vilket emellertid i detta sammanhang icke har någon betydelse).

Efter förhandling formulerades avtalet på följande sätt. Flakebergsföreningen förband sig att erlægga 2 kr. per tariffenhet för 996 tariffenheter. Minimiavgiften blev sålunda 1,992 kronor per år, d. v. s. exakt samma summa som i det första kontraktförslaget. För denna avgift berättigades Flakebergsföreningen att ytterligare ansluta 249 tariffenheter, sålunda inalles 996 + 249 = 1,245 tariffenheter, d. v. s. exakt samma antal tariffenheter som i det första anbudet. För varje utöver 1,245 tillkommande tariffenhet förband sig föreningen betala 1:60 kr. i årlig avgift. Alldeles som i det första avtalsförslaget.

I sak är det alltså icke den minsta skillnad mellan det första förslaget och det kontrakt, som till sist avslöts. Det är endast uttryckssättet, som ändrats i enlighet med föreningens önskan.

Man har anledning förvåna sig över, att Andersén kunnat finna skäl att upptaga denna fråga till offentlig diskussion på sätt som nu skett.

Det är självklart, att föreningen genom det ovan omtalade erbjudandet icke kommer i ogynnsammare läge än andra föreningar, och att Flakebergsföreningen sålunda från och med den $\frac{1}{1}$ 1930 kommer att få betala bygdenätsavgift endast för det vid den nya tariffenhetsberäkningen funna antalet enheter å 1:60 kr.

Ingenjör Andersén har även påtalat det till 15 miljoner kr. upptagna naturkraftvärdet i Trollhättan. Han har den enastående uppfattningen, att detta är ett »imaginärt» värde, som upptagits i vattenfallsstyrelsens räkenskaper först, då »bygdekraftslagen» (vattenlagen) kommit till, och menar synbarligen, att detta är ett trick av vattenfallsstyrelsen för att fördyra bygdekraften. I själva verket insattes ovan angivna bokföringsvärde på Trollhättefallen redan år 1911. Den gjorda anmärkningen visar emellertid arten av den framställda kritiken.

Styrelsen anser icke de i ingenjör Anderséns skrift i övrigt framställda klagopunkterna värda ett skriftligt bemötande, men är beredd att, om utskottet så finner nödvändigt, lämna ytterligare underlag för deras bedömande.

Vattenfallsstyrelsen hemställer på grund av vad ovan och i bilagen anförts, att de i motionen framställda förslagen avstyrkas.

Stockholm den 20 mars 1930.

C. MALM.

W. Borgquist.

Nils Ekwall.

Bilaga 1.

Redogörelse

för landsbygdselektrifieringens ställning inom Vattenfallsstyrelsens distributionsområde i mellersta Sverige vid 1930 års ingång.

Denna redogörelse är närmast föranledd av den inom Andra kammaren väckta motionen nr 172 angående reduktion av Vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft. Det har syntts lämpligt att icke endast ingå på de i motionen framställda anmärkningarna och de där framförda önskemålen ävensom de i en särskild promemoria upptecknade klagomålen. Vill man komma till en riktig uppfattning om landsbygdselektrifieringen, så får man naturligtvis icke förbigå de stora linjerna i saken.

Det har tidigare upprepade gånger till regeringen och riksdagen lämnats redogörelser för landsbygdselektrifieringen. Delvis måste därför den nu lämnade redogörelsen bliva en upprepning av, vad som tidigare anförts.

Granskar man förhållandena inom de 301 föreningar, som taxekommittén på sin tid undersökte — därvid undantagande de enstaka företag, som under senare tid övergått till annan taxa än den vanliga landsbygdstaxan — så visar det sig, att förbrukningen och kraftpriset utvecklats på följande sätt.

År	Förbrukning Kilowattimmar pr tariffenhet	Genomsnittsavgift i ören pr kilo- wattimme	kronor pr tariffenhet
1922	37.2	13.0	4.84
1923	38	12.1	4.6
1924	41	11.8	4.84
1925	44	11.4	5.02
1926	46	10.3	4.74
1927	49.5	9.5	4.70
1928	52	8.8	4.58
1929	57	8.4	4.79
1930 uppskattat	62	7.6	4.71

Ungefär 20 % av distributionsföretagen på landsbygden arbeta efter andra avtal än den normala rabatttaxan. De ha i allmänhet längre utnyttningstid än förstnämnda föreningar. Deras avgift blir därför något lägre, nämligen 6.3 öre pr kilowattimme.

Genomsnittspriset för samtliga landsbygdistributionsföretag blir för år 1930

c:a 7.4 öre pr kilowattimme.

Det torde med all tydlighet framgå av de ovan angivna siffrorna, att förbrukningen fortfarande är stadd i rask tillväxt. Uttagningen synes komma att ungefär fördubblas på 10 år räknat från år 1922, vilket står i glädjande motsats till de dystra förutsägelserna ännu för några år sedan. Kraftpriset pr kilowattimme ligger år 1930 c:a 42 % under 1922 års kraftpris.

Den avsevärda sänkningen från 1929 till 1930 beror till ungefär $\frac{2}{3}$ på den taxesänkning, som genomförts med ingången av år 1930, och till ungefär $\frac{1}{3}$ på den automatiska sänkning, som inträder vid ökad uttagning.

Enligt landsbygdstaxan debiteras kraften numera med:

- a) en *bygdenätsavgift* av
 - 2:— kr. pr tariffenhet vid 1,500, 3,000 och 6,000 volts leveransspänning respektive
 - 1:60 kr. pr tariffenhet vid 10,000 och 20,000 volts leveransspänning,
- b) en *bottenkraftavgift* av
 - 200:— kr. pr kilowatt och år,
- c) en *överkraftavgift* av
 - 7 öre pr kilowattimme under månaderna januari—april och september—december samt
 - 3.5 öre pr kilowattimme under månaderna maj—augusti.

Det må erinras därom, att dessa pris understiga dem, som föreslogos av den s. k. taxekommittén i följande hänseenden.

Bygdenätsavgiften för 10,000 och 20,000 volts abonnenter är 40 öre lägre per tariffenhet.

Bottenkraftavgiften är 50 kr. lägre per kilowatt och år.

Överkraftavgiften är för månaderna maj—augusti 3,5 öre lägre per kilowattimme.

I övrigt äro prisen lika med de av taxekommittén föreslagna.

Avgifterna äro med andra ord lägre än taxekommittén föreslagit, trots att riksdagen icke beviljat de 4 milj. kr. som enligt taxekommitténs förslag borde avskrivits på vattenfallsstyrelsens distributionsanläggningar för landsbygden.

Med hänsyn till den nya räkning, som nu genomföres beträffande antalet tariffenheter, har det från vissa håll framförts den farhågan, att vattenfallsstyrelsen skulle komma att höja *antalet* tariffenheter, så att detta blir väsentligt högre år 1930 än år 1929. Därigenom skulle — har man sagt — avgiftsänkningen neutraliseras. Dessa förmodanden äro emellertid gripna ur luften. Visserligen hava tariffenhetsnormerna i vissa avseenden något jämkats, men de nya normerna äro för distributionsföretagen gynnsammare än de äldre. Det belopp, som under år 1929 utgick i bygdenätsavgifter, kommer helt enkelt att under åren 1930—1934 i medeltal minskas med 220,000 kronor per år (vid oförändrat antal föreningar). Naturligtvis finns det enstaka företag, som trots detta kunna få höjd bygdenätsavgift. Men det beror i sådant fall på en exceptionellt stor ökning av antalet tariffenheter.

Det bör i detta sammanhang erinras om att taxekommittén, som år 1925 avgav betänkande beträffande Vattenfallsstyrelsens landsbygdstaxor, i sina utredningar konstaterade, att för den landsbygdsdistribution, som år 1923 ägde rum från Vattenfallsstyrelsens landsbygdsnät i Mellansverige, självkostnaden för det av landsbygden disponerade s. k. bygdenätet uppgick till c:a 1.62 milj. kr. Vattenfallsstyrelsen har nu verkställt samma beräkning beträffande situationen i slutet av år 1929, varvid framkommit, att den på landsbygdsdistributionen belöpande delen av dessa årskostnader numera utgör 1,510,000 kr. Att Vattenfallsstyrelsens självkostnader för överföringen av landsbygdens kraft över bygdenätet sjunkit förklaras av att vissa omständigheter inträffat, som förbilligat årskostnaderna för bygdeanläggningarna. Bland annat har underhåll och utbyte av trästolparna utfallit billigare än tidigare beräknats.

Med de nu från 1 jan. 1930 utgående avgifterna blir Vattenfallsstyrelsens inkomst på grund av dessa bygdenätsavgifter emellertid endast 1,310,000 kr.

(beräknat medeltal för åren 1930—1934). Inkomsten är sålunda 200,000 kr. lägre än Vattenfallsstyrelsens självkostnad. Vattenfallsstyrelsen får med andra ord icke redovisa ränta på 4 milj. av det i bygdenätet nedlagda kapitalet.

Utöver bygdenätsavgiften beräknas distributionsföreningarna komma att erlagga c:a 4.5 öre per kilowattimme. Eftersom energiförlusterna i bygdenätet utgör c:a 14 % blir Vattenfallsstyrelsens inkomst per kilowattimme, som levereras vid sekundärstationerna, 3.95 öre. Det bör utan vidare vara uppenbart, att detta energipris är *exceptionellt lågt*.

Om man betraktar hela den energimängd, som från en och samma sekundärstation levereras till de därifrån matade landsbygdsdistributionsföretagen, som ett större abonnemang — utnyttjningstiden blir då 2,200 timmar per år, effektfaktorn 0,65 — blir avgiften enligt de gynnsammaste pris, som nu beviljas en nytillträdande abonnent, c:a 4.50 öre per kilowattimme. Priset blir med andra ord c:a 14 % högre än det, som i verkligheten tillämpas mot distributionsföretagen på landsbygden.

icke förty antydes det i en bilaga till motion nr 172, att landsortens befolkning får betala alltför höga kraftpris, och man kommer till denna slutsats genom att jämföra landsbygdens kraftpris med de pris, som erläggas av vissa industrier. Det anföres sålunda, att »storindustri och specialindustri» arbeta vid pris på »något» öre per kWh, och att andra industrier arbeta vid pris på 4 å 5 öre per kWh.

Vad först det för »storindustri och specialindustri» angivna priset på något öre per kWh beträffar, så torde väl detta hänföra sig till huvudsakligen elektrotermiska och elektrokemiska industrier. Skälen för deras speciella pris hava särskilt belysts i Vattenfallsstyrelsens yttrande angående motion nr 173 och torde sålunda icke behöva upprepas. Det finns en del andra mycket stora industrier — träsliperier och pappersbruk — som ha ett kraftpris av 2 å 2.5 öre per kilowattimme. Deras utnyttjningstid är emellertid inemot 3 gånger större än utnyttjningstiden hos landsbygdens distributionsföretag; deras effektfaktor är dessutom mycket gynnsammare.

Vad beträffar de industrier, vilka i motionsbilagan angivas betala ett genomsnittspris av 4 å 5 öre pr kWh, kan det lägre kraftpriset i jämförelse med landsförbrukning intill 100 kilowatt är det faktiska medelpriset c:a 7.0 öre per kilowattimme) ävenledes väl förklaras. Dels hava även dessa industrier i allmänhet betydligt större utnyttjningstid än landsbygden, dels ske leveranserna i betydande omfattning icke vid tertiärstationernas sekundärsida utan antingen vid sekundärstationerna eller på sekundärledningarna. Överföringen sker i allmänhet över kortare och starkt belastade, d. v. s. väl utnyttjade linjer.

För de smärre industrier, kvarnar, tegelbruk m. m. och samhällen med kraftförbrukning intill 100 kilowatt — är det faktiska medelpriset c:a 7.0 öre per kilowattimme. Dessa konsumenters kraftpris är alltså ej nämnvärt olika kraftpriset för landsbygdens distributionsföretag, som för år 1930 beräknas bliva 7.4 öre per kilowattimme. Den skillnad, som förefinnes, är fullt ut motiverad av skillnaden i utnyttjningstid och övriga leveransförhållanden. För sju å åtta år sedan, medan distributionsföreningarnas genomsnittspris pr kilowattimme ännu var 12 å 13 öre, förefanns verkligen en bestämd prisskillnad mellan förstnämnda abonnenter och distributionsföreningarna. Detta berodde på tvenne omständigheter. Genomsnittskostnaden för industrikraften i dess helhet var liksom nu betydligt lägre än för distributionsföreningarna, och eftersom det fåtal medelstora och mindre industriföretag, som funnos på landsbygden, behandlades och utan större ekonomisk påföljd kunde behandlas efter i stort sett samma grunder, som den större industrien, så blev deras pris relativt lågt.

Distributionsföreningarna på landsbygden ha visserligen hela den gångna tiden fått sin kraft till pris under självkostnaden, men först i och med den växande belastningen har det varit möjligt att få ned distributionsföreningarnas kraftpris till ungefär samma nivå, som den mindre och medelstora industriens.

Givetvis finnas sådana undantagsfall, där kraftpriset för dessa landsbygdsindustrier är lägre än det genomsnittliga och endast uppgår till 4 à 5 öre per kilowattimme, men det gäller då antingen sådana konsumenter, med vilka kontrakt avslutats på ett tidigt stadium före krigsåren, eller som ha särskilt lång utnyttningstid. Dylika specialfall finnas emellertid även bland landsbygdens distributionsföretag, varför detta förhållande icke kan tagas till förevändning för påståenden om att landsbygdens kraftpris är för högt i jämförelse med andra konsumentgruppers kraftpris.

Stockholm den 20 mars 1930.

W. BORGQUIST.

Nils Ekwall.

Tariffenhetsnormer

av år 1930 för beräkning av bygdenätsavgifter till statens kraftverk.

I. Tariffenheter för jordbruk.

För varje hektar odlad jord beräknas 1 tariffenhet. För varje jordbrukslägenhet beräknas dock *minst* det antal tariffenheter, som erhålles enligt *bostadsnormen II*, med tillägg av $\frac{1}{2}$ tariffenhet pr hektar odlad jord.

Trädgårdar, gårdsplaner, bebyggda tomter samt åkervägar och diken genom den odlade arealen skola ingå i den areal, efter vilken tariffenheter beräknas. Fullt antal tariffenheter beräknas, även om den elektriska kraften utnyttjas för ett fåtal ändamål, exempelvis endast belysning.

Tariffenheter beräknas ej för permanenta betesvallar, ej heller för sådan del av en gårds odlade areal, — såsom torp eller arrendegård — som är undantagen gårdens eget bruk och ej erhåller ström från distributionsföretagets ledningsnät. För särskilt mindervärdig mark, exempelvis sådan, som vissa år ej kan brukas på grund av översvämning etc., och för vilken vederbörande distributionsföretag medgivit reduktion vid andelsteckningen, kan, efter bedömande i varje fall, en motsvarande lägre norm tillämpas vid beräkning av tariffenhetstalet.

För jordbrukets och hushållets behov erforderliga *motorer och värmeapparater* föranleda ingen tilläggsberäkning.

För *uthyrd villa*, respektive för *handelsbod, hantverk, industri* eller annan *kommersiell rörelse*, som icke är att hänföra till normal jordbruksdrift, beräknas tariffenheter enligt *II* respektive *III*.

II. Tariffenheter för bostadslägenheter.

För varje lägenhet¹ beräknas, oberoende av lägenhetens storlek, ett grundbelopp av 2 tariffenheter. Därutöver beräknas för varje rum med eldstad eller värmeledning 1 tariffenhet. Kök räknas som rum. För sommarrum (utan eldstad eller värmeledning beräknas endast $\frac{1}{2}$ tariffenhet.

Undantag: För sommarlägenhet beräknas ett grundbelopp av endast 1 tariffenhet pr lägenhet samt därutöver endast $\frac{1}{2}$ tariffenhet pr rum.

Sålunda fastställt tariffenhetstal medger anslutning av erforderlig belysning även i korridorer, förstugor, trappor, verandor, garderober, klosetter, tvättstugor, matkällare, privatgarage och dylika till bostad normalt hörande utrymmen, vidare *motorer och värmeapparater*, som lämpligen kunna utnyttjas i hushållet.

För *handelsbod, hantverk, industri* eller annan *kommersiell rörelse* beräknas tariffenheter enligt *III*.

III. Tariffenheter för samlings- och affärslokaler m. m. dylikt, för hantverk och industri samt för vägbeskydd.

a) Rumsnorm för belysning.

Efter särskild framställning från vederbörande distributionsföretag beräknas tariffenheter för belysning efter lokalens storlek med 1 tariffenhet per 25 m²

¹ Som lägenhet räknas bostad med kök eller kokvrå.

golvyta. Enligt denna norm beräknas tariffenheter även för korridorer, förestugor, trappor, garderober, källare, garage och dylikt.

b) *Ljuspunktsnorm för belysning.*

Normalt beräknas för varje konsument ett grundbelopp av 2 tariffenheter. Därutöver beräknas för belysning 1 tariffenhet per påbörjat 100-tal watt belysningsanslutning, dock minst $\frac{1}{2}$ tariffenhet per ljuspunkt. För lampor större än 500 watt bestämmes antalet tariffenheter för varje särskilt fall.

c) *Norm för motorer och värmeapparater.*

För motorer beräknas tariffenheter efter påstäplat antal hästkrafter (hkr), för värmeapparater efter påstäplat antal kilowatt (kW); varvid hänsyn toges till den ungefärliga drifttiden enligt nedanstående tabell. Undantag göres för kvarnar och sågar enligt IV.

Tab. I. Normer för motorer (hkr) och värmeapparater (kW).

Drifttid timmar per år . . .	0—600	601—1,200	1,201—1,800	1,801—2,400	2,401 eller mera
Tariffenheter per hkr eller kW	2	3	4	5	6

IV. *Tariffenheter för kvarnar och sågar.*

Vid fastställandet av bygdenätsavgiften beräknas icke några tariffenheter för motorer, som användas uteslutande för *timmersågning*, ej heller för *kvarnmotorer*, i den mån dessa användas för grödan från områden, som äro elektrifierade med kraft från Vattenfallsstyrelsens anläggningar och icke förbruka större effekt än 35 kilowatt.

V. *Allmänt.*

Bräkdelen av tariffenhetstal för varje konsument avrundas till närmast högre hela tal.

VI. *Undantagsbestämmelse för företag, vilkas tariffenheter före år 1930 beräknats enligt 1923 års normer.*

Om tariffenhetstalet för jordbruk och bostadslägenheter avd. I och II sammanlagt blir lägre genom 1923 års normer än genom 1930 års normer, tillämpas 1923 års normer avd. I och II.

KUNGL. VATTENFALLSSTYRELSEN.

Tariffenhetsnormer

av år 1923 för jordbruk och bostadslägenheter.

Tillämpas fr. o. m. 1930 endast för de företag, som före 1930 tillämpat dessa normer och genom dem ernå ett sammanlagt lägre antal tariffenheter än enligt 1930 års normer.

I. Tariffenheter för jordbruk.

En tariffenhet beräknas för varje hektar odlad jord.

Trädgårdar, gårdsplaner, bebyggda tomter, åkervägar, diken genom den odlade arealen skola ingå i den areal, efter vilken tariffenheter beräknas. Fullt antal tariffenheter beräknas även om endast ett fåtal förbrukningsändamål, exempelvis endast belysning, utnyttjas inom gården.

Tariffenheter beräknas ej för sådan del av en gårds odlade areal, — såsom torp eller arrendegård — som är undantagen gårdens eget bruk och ej åtnjuter elektrifiering från föreningens distributionsnät. För särskilt mindervärdig mark, exempelvis sådan, som vissa år ej kan brukas på grund av översvämning etc., och för vilken vederbörande förening medgivit reduktion vid andelsteckningen kan, efter bedömning i varje fall, en motsvarande lägre norm tillämpas vid beräkning av tariffenhetstalet.

För jordbrukets och hushållets behov erforderliga motorer och värmeapparater föranleda ingen tilläggsberäkning. Mot varje tariffenhet för odlad jord svarar högst 1.5 ljuspunkter.¹ För ljuspunkter utöver 1.5 st. för varje hektar odlad jord beräknas $\frac{1}{2}$ tariffenhet.

II. Tariffenheter för bostadslägenheter.

a) För varje konsument beräknas, oberoende av anslutningen, 2 tariffenheter. Därutöver beräknas för varje ljuspunkt¹ $\frac{1}{2}$ tariffenhet.

Sommarbostad. För ljuspunkter i bostadshus för uteslutande sommarbruk beräknas, med oförändrat grundbelopp, $\frac{1}{4}$ tariffenhet för varje ljuspunkt.

För motorer och värmeapparater i hushållet beräknas inga tariffenheter.

b) Där föreningen själv tillämpar andelsberäkning pr rum, kunna i stället följande normer användas för beräkning av antalet tariffenheter:

För varje konsument beräknas 2 tariffenheter.

Därutöver beräknas för varje rum med eldstad eller värmeledning 1 tariffenhet.

Enhetsberäkning enligt II b) medger erforderlig belysning i korridorer, förestuga, trappor, öppen veranda, garderob, klosett, tvättstuga, matkällare och dylika till bostad normalt hörande utrymmen, samt vidare alla motorer och värmeapparater, som erfordras för hushållet. Sådana utrymmen däremot, som ej äro att hänföra till normalt hushåll, såsom handelsbod, verkstad, stall, garage, växthus o. dvl. få icke inräknas i ovanstående, utan för sådana utrymmen beräknas tariffenheter för belysning enligt II a).

För *sommarrum* (utan eldstad eller värmeledning) beräknas $\frac{1}{2}$ tariffenhet.

Sommarbostad. För rum i bostadshus för uteslutande sommarbruk beräknas, med oförändrat grundbelopp, $\frac{1}{2}$ tariffenhet.

¹ Ljuspunkt: Fast monterad belysningsapparat eller väggkontakt.